

Бенковац је град у сјеверној Далмацији, у Равним Котарима. У данашњој политичко-територијалној организацији Републике Хрватске, која се састоји од жупанија, општина и градова, Бенковац припада Задарској жупанији.

Етимологија

Назив *Бенковац* је изведен од презимена *Бенковић* (настало од личног имена *Бенко*). Према неким изворима тај назив потиче од кнежева Бенковића, који су вјероватно крајем 15. вијека саградили утврђење око којег се мјесто развило. Утврђење се данас зове *Каштел Бенковић* (у говору мјештана само – Каштел). Према другима, назив води поријекло од ливањских бегова Бенковића, који су након турског освајања 1527. године добили град у посјед. У старим писаним изворима мјесто се помиње под називима – *Vencovaz*, *Venchovaz*, *Vencovazzo* и сл.

Географија

Бенковац је град у средишњем, копненом дијелу сјеверне Далмације (44° 2' 3" сјеверне географске ширине и 15° 36' 46" источне географске дужине). Смјештен је око 30 километара источно од Задра и 20 километара сјевероисточно од Биограда на Мору. Развио се на прелазу из подручја Равних Котара у подручје Буковице. Иако се налази на источном рубу Равних Котара, као једино градско насеље, сматра се средиштем тог подручја.

Подручје Града Бенковца граничи с општинама Новиград и Поседарје на сјеверозападу, Земуник на западу, Шкабрње на југозападу, Полача на југу, с Градом Обровцем на сјеверу и с општинама Кистање на сјевероистоку, Лишане Островичке на истоку и Станковци на југоистоку.

Рељеф и положај

Бенковачки крај се рељефом и саставом земљишта битно разликује од осталих дијелова Приморја и сличан је сусједним крајевима Котара. То је изразито ниски простор с висинама које се крећу између 80 и 200 м. Тек на крајњем сјеверном рубу, код Брушке, налазе се највиши предјели (Висабаба – 544 м и Куновац – 640 м), а нешто је виши југоисточни руб код Островице (406 м), Станковаца (326 м) и брда Дебељак (286 м), тако да је читав простор лагано нагнут од југоистока према сјеверозападу. Цјелокупни рељеф има благо валовит изглед, јер се од југозапада према сјевероистоку смјењују

низови широких и заобљених кречњачких брегова и пространих удолина, а мјестимице се издижу и усамљени, стрми, кречњачки брежуљци. Чак ни дио који припада Буковици не показује значајнију динамику рељефа, али превласт кречњака и мали број обрадивих површина указују на неплодност тог подручја.

Рељеф бенковачког краја је смирен и благим формама погодовао развоју привреде, а састав земљишта је омогућио коришћење неких сировина као што су – боксит, глина, цементни лапор, креда, грађевински камен (*бенковачки камен*) и кречњак.

Подручје није оскудно воденим токовима, али је сталних површинских токова мало, релативно су кратки и већином бујичног карактера. Најдужи токови су – Баштица, Кличевица, Каришница и Мирошица. У бенковачком крају постоји више десетина извора и низ копаних бунара.

Клима

Клима бенковачког краја изразито је прелазних особина и представља везу континенталних климатских обиљежја Буковице с правим медитеранским климатским карактеристикама обале и острва. Инсолација је знатно већа од просјека који би одговарао географској ширини, јер је крај низак, па нема толико услова за кондензацију као у доста удаљеним крајевима залеђа на Велебиту и Динари.

Степен наоблачења је обрнуто пропорционалан инсолацији и релативно је мален, али ипак постоје битне разлике између бенковачког и приобалног простора. Релативна влажност у складу је с просјеком цијеле регије, а осцилира у зависности од доминантних вјетрова. Максималне дневне количине падавина су велике, што указује на њихов пљусковити карактер, па често знају изазвати поплаве и бујице. Чак ни крашка пропусна подлога не може да прими велике количине воде у кратком времену.

Због вјетровитости краја, магле је релативно мало. Ледена киша је ријетка, али зна бити веома опасна за културне и инфраструктурне објекте. Снијега на тлу је мало, јер уколико пада, мало се задржи, нарочито у крајевима ближе мору.

Вјетровитост је битна климатска карактеристика бенковачког краја, али су вјетрови, ипак, мање заступљени него на обали. Од свих смјерова вјетрова најучесталији су сјевер

и сјевероисток (*бура*) и југ и југозапад (*широко, југо*), али с различитим ефектима у простору. Због релативно мало рељефних препрека, вјетрови имају често велике брзине, нарочито бура (преко 100 км/ч). Биоклиматско дјеловање

широка

јачко је изражено и може изазвати суше које за пољопривредне културе могу бити погубне. Слабо је изражено љетно терморегулацијско дјеловање маестрала, којег овдје готово и нема, па су љетне врућине јаке и неугодне, нарочито у средишњем простору и у Буковици.

Карта

```
{mosmap  
width='500'|height='400'|lat='44.03366'|lon='15.611726'|zoom='14'|zoomType='Small'|zoomNew  
='0'|mapType='Satellite'|showMaptype='0'|overview='0'|text=""|lang=""}
```

Историја

За више информација погледати – Историја Бенковца

Историја ширег бенковачког подручја прати се од времена продора римске цивилизације у сјеверну Далмацију, тј. око почетка првог миленијума. На том простору су прије снажнијег утицаја римске цивилизације живјели Либурни, поморски народ, који је вијековима контролисао пловидбу уз источну обалу Јадрана, а настањивао јадранске отоке и сјеверно јадранско приобаље, те је свој највећи копнени посјед имао управо на простору сјеверне Далмације. На ријеци Крки Либурни су граничили с Делматима, на Велебиту с личким Јаподима, а на Учки с истарским Хистрима. У тјешњи додир с римском цивилизацијом Либурни су укључени као савезници Цезара у римском грађанском рату. Римљани на том простору оснивају своју колонију *Јадер* (данашњи Задар), док друга либурнска насеља и даље настањују домороци, посебно у широј околини Бенковца –

Нединум

(Надин),

Коринијум

(Карин),

Варварију

(Брибир) и

Асерију

(Подграђе) у непосредној близини Бенковца.

Надин, Асерија и Брибир налазили су се на путу који је повезивао Јадер са Салоном (Солин) преко Скардоне (Скрадин). Наведена насеља су смјештена на добро брањеним узвисинама, опасана снажним зидинама од великих камених блокова врло импересивног изгледа. Градине у Подграђу и Брибиру дјелимично су очишћене и истражене. Ту су пронађени дијелови урбане структуре, нпр., форум у Подграђу и стамбена архитектура у Брибиру.

Стечена су сазнања о локалним култовима у којима предњаче женска божанства, нпр., *Латра у околини Надина*. Од четвртог вијека у те просторе продире хришћанство, а од петог вијека хришћанство постаје једином службеном религијом цијелог Римског царства. То се огледа у градњи првих хришћанских богомоља. У широј околини Бенковца познато је неколико положаја с рушевинама најранијих цркава, од којих се тренутно истражује она на гробљу у Лепурима, а недавно је започето и истраживање рушевина тзв. *Св. Недигице код Корлата*.

У ширем простору истражене су ранохришћанске цркве у Бичини код Полаче, у Галовцу код Надина и у Придрази. Све су оне лоциране уз важне саобраћајнице тога доба кроз Равне Котаре. Током 5, 6. и 7. вијека цијели простор су захватили немири у којима се поступно гасио живот римске цивилизације, а на историјску позорницу је ступио нови живаљ, који се доселио на тло Римског царства. Када је у 7. вијеку под притиском Авара и Словена пала Салона као средиште римске провинције Далмације, наступиле су нове околности на овом простору.

Неки су стари градови преживјели инвазије, нпр., Јадер, али је у његовом залеђу настањен нови словенски пагански живаљ, па ту замире живот хришћанских заједница. Околности су се битно измијениле на почетку 9. вијека, када је нови цар запада Карло Велики одлучио Византији преотети Јадран. С његовом војном акцијом стиже нови, војнички организован словенски живаљ. Словени као вазали франачког цара преузимају управљање Далмацијом и ту се трајно насељавају. Као поданици хришћанског цара прихватају хришћанство и организују своју државну заједницу под вођством кнеза. Управо на простору сјеверне Далмације успостављају своја кључна војна (Книн) и црквена средишта (Нин, Биоград).

Бенковачки простор се нашао у средишту, на пола пута између Книна и Нина, односно Биограда, на цести која се у документима назива *Велика цеста*, а која је дијелом паралелна савременој вези између Бенковца и Книна. Бенковац је био на простору гдје су се сусретале четири жупаније – *Новљанска*

(Новиград), са сјевера,

Сидрашка

(Биоград), са запада,

Брибирска

, с југа и

Каринска

, са сјевероистока. Није поуздано утврђено којој би од њих положај данашњег Бенковца припадао, највјероватније Каринској, у коју су била укључена недалека средњовјековна села у данашњој

Кули Атлагића

.

Са стварањем чвршће државне организације јача процес христијанизације, обнављају се стари црквени објекти и изграђују нови. Обнавља се и проширује *Црква Св. Мартина* у данашњим Лепурима, гради се црква у Шопоту, затим једна у Кули Атлагића, двије у близини Кашића код Ислама. Све су то објекти 9. вијека, у којима су пронађени дијелови натписа уклесаних у камену, а који свједоче о њиховим градитељима.

Од 1409. године, када је Венеција купила од Ладислава Напуљског права на Задар, Нин, Врану и Новиград, нашла се у бенковачком крају граница између Млетачке републике и хрватских територија. Зато се граде утврђења *Корлат*, *Кличевица* и даље *П олача*

према млетачкој граници, а понешто иза њих

Бенковић

и

Перушић

. Те двије посљедње носе називе према великашима који су их градили и користили.

Изградњом утврђења започиње и историја самог града Бенковца на крају 15. вијека. Утврда која је добро сачувана и обновљена са својим зидом и кулама, типична је фортификација тога доба, а надзире саобраћај на Великој цести. Убрзо, међутим, започиње период великих турских освајања, па од 16. вијека цијели бенковачки простор долази под управу Османлијског царства. Турци освајају и дио простора под млетачком управом и утврђују се на самој граници у Земунику и у Учитеља Васи, гдје граде утврду *Сед Ислам* (данас Ислам).

У Кандијском рату који је започео 1645. године млетачка војска преузима дијелове

Равних Котара, а у Морејском рату 1688. године осваја и Книн. Тиме се завршава раздобље турске доминације, а цијели бенковачки простор се нашао у оквиру млетачке Далмације. Млечани су у ратовима против Турака увелико користили хришћанске пребјеге из удаљенијих простора Османлијског царства и насељавали их у Далмацији, на терене које су напустили старосједиоци, чакавци, у доба турских надирања и турске владавине. То је вријеме великих миграција, у којем се на тај простор насељава ново становништво, углавном штокавци.

Према религијској припадности дијеле се на – католике (Хрвате) и православце (Србе), што оставља трага у новој топонимији, нпр., *Ислам Латински* (католички) и *Ислам Грчки* (православни). У вријеме турске доминације страдале су једним дијелом хришћанске грађевине, но добар их је број преживио заједно са својим корисницима. Тамо гдје су насељени припадници православне вјере, власти су им препустиле старе средњовјековне црквике католика, као што је то случај у Коларини, Буковићу, Кули Атлагића, Биљанима Горњим, Мирањама, Церањама итд.

Суживот двију религијских заједница током 17, 18, па дијелом и 19. вијека могао би се оцијенити релативно мирним, уза све трзавице и неспоразуме. Веће се напетости почињу осјећати од краја 19. вијека, а оне ће кулминирати у 20. вијеку. Оне су свакако повезане с процесом елаборирања идеја о националним државама.

Локална самоуправа

Празници и награде

Грб и застава града Бенковца

Застава града Бенковца је плаве боје са димензијама у односу дужине и ширине 2 напрема 1 и у складу са законским одредбама. У средини заставе, на тачки пресјека дијагонала налази сеобострано грб града. Грб је облика полукружног штита, на застави уоквирен златно / жутом траком. У полуокружном штиту у плавом, удесно из дна излазећи жуто-златни грифон, држи љиљан (природно) - бијели цвијет на зеленој сабљи.

Демографија

За више информација погледати – [Демографска историја Бенковца](#)

У следећој табели су дати подаци о броју становника од 1857. до 1953. године [1]:

1857	1869	1880	1890	1900	1910	1921	1931	1948	1953.		
160					437[нп.1]			341		432	

Према попису из 1991. године насеље *Бенковац* је имало 3776 становника – 2780 Срба, 749 Хрвата и 73 Југословена.

У следећој табели су наведени подаци из пописа становништва одређених по народностима, вршених у ФНРЈ, односно СФРЈ од 1961. до 1991. године [2][3][4][5]:

Година	Укупно	Срби	Хрвати	Југословени	Остали
1961.	1879	-	-	-	-
1971.	2190	-	-	-	-
1981.	2955	-	-	-	-
1991.	3776	2780	749	-	-

Новоформираној општини Бенковац припада 40 насеља – Бенковац, Бенковачко Село, Бјелина, Бргуд, Брушка, Буковић, Булић, Вукшић, Горње Биљане, Горње Церање, Добра Вода, Доње Биљане, Доње Церање, Доњи Карин, Доњи Кашић, Доњи Лепури, Заград, Запужане, Ислам Грчки, Кожловац, Коларина, Корлат, Кула Атлагић, Лисичић, Лишане Тињске, Медвиђа, Мирање, Надин, Перушић Бенковачки, Подграђе, Подлуг, Поповићи, Пристег, Провић, Радошиновци, Раштевић, Родаљице, Свилчић, Тињ и Шопот .. Према попису из 2001. године општина је имала 9786 становника, а насеље 2622 [6].

Насеље	Укупно	Срби	Хрвати	Остали
Општина	9786	-	-	-
Бенковац	2622	-	-	-
Бенковачко Село	524	-	-	-
Бјелина	50	-	-	-
Бргуд	3	-	-	-
Брушка	167	-	-	-
Буковић	323	-	-	-
Булић	172	-	-	-
Вукшић	114	-	-	-
Горње Биљане	13	-	-	-
Горње Церање	43	-	-	-
Добра Вода	101	-	-	-
Доње Биљане	4	-	-	-

Доње Церање	151	-	-
Доњи Карин	59	-	-
Доњи Кашић	61	-	-
Доњи Лепури	108	-	-
Заград	13	-	-
Запужане	373	-	-
Ислам Грчки	8	-	-
Кожловац	151	-	-
Коларина	268	-	-
Корлат	15	-	-
Кула Атлагић	199	-	-
Лисичић	86	-	-
Лишане Тињске	439	-	-
Медвиђа	297	-	-
Мирање	106	-	-

Надин	227	-	-	-
Перушић Бенковачки	209	-	-	-
Подграђе	368	-	-	-
Подлуг	84	-	-	-
Поповићи	266	-	-	-
Пристег	420	-	-	-
Провић	80	-	-	-
Радошиновци	250	-	-	-
Раштевић	271	-	-	-
Родаљице	551	-	-	-
Смилчић	462	-	-	-
Тињ	103	-	-	-
Шопот	25	-	-	-

Привреда
Излетишта
Саобраћај
Образовање

Култура

Спорт

Медији

Архитектура

Историјски споменици

Вјерски објекти

- У Бенковцу се налази православна [Црква Рођења Светог Јована Крститеља](#).

Значајни људи

Галерија

{gallery}naselja/ravni_kotari/benkovac{/gallery}

Галерија (старе слике)

{gallery}naselja/ravni_kotari/benkovac_stare{/gallery}

Напомене

1. (нп. 1) За 1869. годину садржи податке за насеље *Бенковачко Село*.

Референце

1. Државни завод за статистику Републике Хрватске: Насеља и становништво РХ 1857–2001. године, Загреб, 2005.
2. Савезни завод за статистику и евиденцију ФНРЈ, попис становништва 1961. године.
3. Савезни завод за статистику и евиденцију СФРЈ, попис становништва 1971. године.
4. Савезни завод за статистику и евиденцију СФРЈ, попис становништва 1981. године.
5. Савезни завод за статистику и евиденцију СФРЈ, попис становништва 1991. године.
6. *Бенковачки крај кроз вјекове*, зборник радова, РО *Народни лист*, ООУР *Новинско-издавачка дјелатност*, Задар, 1987.

Спољашње везе

- Интернет сајт – www.benkovac.rs